

Uusi Turvallinen lääkehoito -opas ohjaa paikalliseen oppimiseen

Emilia Laukkanen, Päivi Ruokoniemi / Kirjoitettu 10.3.2021 / Julkaistu 19.3.2021

© GettyImages/sturti

Turvallinen lääkehoito -opas on suunnattu kaikille lääkehoitoa toteuttaville yksiköille, myös sosiaali- ja terveydenhuollon kentän ulkopuolelle. Opas tarjoaa ensimmäistä kertaa lääkehoitosuunnitelman mallipohjan, jonka avulla yksiköissä voidaan lisätä tuntemusta paikallisen lääkehoitoprosessin vahvuuksista ja riskipaikoista.

Lääkitysturvallisuus voi vaarantua missä tahansa lääkehoitoa toteuttavassa yksikössä ja missä tahansa lääkehoitoprosessin vaiheessa. Lääkehoitosuunnitelman avulla toiminta- ja työyksiköiden on mahdollista kehittää omaa, paikallista lääkehoidon prosessiaan ja lisätä ymmärrystään lääkitysturvallisuuden vaaranpaikoista.

Uusi, päivitetty Turvallinen lääkehoito -opas tarjoaa kattavat ohjeet yksikön oman lääkehoitosuunnitelman laatimiseen ja päivittämiseen. Päivitetty opas on tarkoitettu hyödynnettäväksi kaikissa sellaisissa yksiköissä, joissa toteutetaan lääkehoitoa.

Turvallinen lääkehoito -opas päivitettiin toista kertaa

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi ensimmäisen Turvallinen lääkehoito -oppaan vuonna 2006, ja opas on siitä alkaen ohjannut lääkehoidon käytäntöjä Suomessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos päivitti oppaan vuonna 2015. Perinteisesti opasta on hyödynnetty lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä, joissa toteutetaan lääkehoitoa.

Nyt toteutettu Turvallinen lääkehoito -oppaan päivitys oli järjestyksessään toinen. Sidosryhmille kohdennetun kyselyn perusteella oppaaseen toivottiin selkeyttä sekä aitoa tukea lääkehoitosuunnitelman paikalliseen laatimiseen – myös sosiaali- ja terveydenhuollon sektorin ulkopuolelle. Lisäksi erityisesti lääkärin rooli lääkehoitoprosessien turvallisuuden

varmistamisessa ja lääkehoitosuunnitelmien laatimisessa nähtiin kentällä liian löyhäksi. Tämän toivottiin konkretisoituvan päivityksen myötä.

Sosiaali- ja terveysministeriöltä saamansa toimeksiannon mukaisesti Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea käynnisti Turvallinen lääkehoito -oppaan päivittämisen syksyllä 2019. Työtä tehtiin vuoden 2020 ajan tiiviissä etäyhteistyössä Valviran ja aluehallintovirastojen kanssa. Opas julkaistiin sosiaali- ja terveysministeriön julkaisusarjassa.

Oppaan keskeisin työkalu on lääkehoitosuunnitelman mallipohja

Päivitetty opas sisältää lääkitysturvallisuuden edistämiseen tähtäävän lainsäädännön ohella hyviä käytänteitä joiden avulla lääkitysturvallisuutta on mahdollista entisestään parantaa. Opas on luonteeltaan suositus, ja se on suunnattu kaikille lääkehoitoa toteuttaville yksiköille, myös sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolella.

Oppaan keskiössä on ensimmäistä kertaa lääkehoitosuunnitelman mallipohja. Oppaan tarkoituksena on tukea aiempaa paremmin laadukkaasti lääkehoitosuunnitelman laatimista toimintaympäristöiltään vaihtelevissa yksiköissä ja erilaisissa lääkehoitoprosesseissa. Lääkehoitosuunnitelmien laatimisen ja päivitysten myötä lisääntyy yksiköiden paikallisen lääkehoitoprosessin vahvuuksien ja riskipaikkojen tuntemus juuri siellä, missä pitääkin.

Lääkehoidon toteuttaminen edellyttää osaamista

Uudessa oppaassa korostuu paikallisen oppimisen, osaamisen, aktiivisen kehittämisen ja ennakoivan riskienhallinnan merkitys.

Laadukkaasti johtamisen ja esimiestoiminnan vastuuta on korostettu sekä potilaan ja hänen läheisensä ohjaukselle ja neuvonnalle on annettu ansaittua painoarvoa osana turvallista lääkehoitoprosessia. Myös farmaseuttinen osaaminen on nostettu esille ja lääkärit ohjataan aktiiviseksi osaksi lääkehoitosuunnitelmia laativia moniammatillisia ryhmiä.

Uudessa oppaassa linjataan, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikössä lääkehoitoa toteuttavat ensisijaisesti lääkehoitoon koulutetut sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt.

Sanoitus on tarkkaan puntaroitu, jotta sillä varmistettaisiin lääkehoidon toteuttamisen edellyttämä ammattiosaaminen mutta vältettäisiin käytännön toimintojen halvaannuttaminen. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisissa yksiköissä lääkehoidon toteuttamiseen tarvitaan oppaan linjausten mukaan lääkehoidon koulutus, perehdytys ja riittävä osaaminen.

Yksiköiden lääkehoitosuunnitelmissa määritellään, mitä tällä käytännössä kussakin yksikössä tarkoitetaan ja kuinka osaaminen yksikössä varmistetaan. Viime kädessä vastuu työntekijöiden osaamisen varmistamisesta ja lääkehoidon turvallisuudesta on aina työnjohdolla. Organisaation ylin johto määrittelee osaltaan turvallisen lääkehoidon resurssit, keinot ja vastuunjaon sekä vastaa prosessien ohjauksesta ja valvonnasta.

Sidosryhmät mukana oppaan päivityksessä

Turvallinen lääkehoito -opas koetaan kentällä tärkeäksi arjen työkaluksi. Siksi oppaan päivityksessä tavoitteena oli tehdä työtä yhdessä, kentän kokemuksi hyödyntäen. Eri sidosryhmien edustajat olivat aktiivisesti mukana oppaan päivittämisessä koko projektin ajan.

Syksyllä 2019 toteutetun sidosryhmäkyselyn lisäksi kentän toiveita ja tarpeita kartoitettiin muissakin kontakteissa. Suunniteltujen työpajojen määrä jäi koronakevään myötä vain yhteen: maaliskuisessa kutsutilaisuudessa käsiteltiin lääkehoitoprosessin johtamista useista eri näkökulmista, erilaisten toimintaympäristöjen tarpeet huomioiden. Lääkehoidon osaamisen kysymyksiä käsiteltiin työpajan sijasta erillisellä puhelinajalla.

Oppaan luonnos oli julkisella lausuntokierroksella kesällä 2020. Lausuntoja saatiin yhteensä 81 ja niiden perusteella päivitettiin esimerkiksi osaamisen varmistamiseen liittyvää osiota, lääkehoitoon liittyviä riskejä ja linjausta lääkehoitosuunnitelman hyväksymisestä. Oppaan luonnos myös vertaisarvioitiin kahdesti.

Sidosryhmien tiivistä mukanaolosta huolimatta on selvää, ettei uusi opas pysty vastaamaan kaikkiin kentällä herääviin kysymyksiin. Päivityksen tavoite onkin ollut realistinen: se, että avoimia kysymyksiä jäisi oppaan myötä aiempaa vähemmän. Viranomaisohjaukselle jää siksi edelleen tarvetta, kun pohditaan vaikkapa lainsäädännön paikallista soveltamista tai eri ammattiryhmien lääkehoidon tehtäviä.

Seuraavaksi opas jalkautuu käytäntöön

Turvallinen lääkehoito -oppaan julkaisemisen yhteydessä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus koordinoi projektin, jossa tuetaan oppaan jalkautumista käytäntöön.

Projektin tavoitteena on muun muassa auttaa yksiköitä laadukkaiden lääkehoitosuunnitelmien laatimisessa ja sen myötä vahvistaa paikallista lääkitysturvallisuuskulttuuria. Projekti toteutetaan yhteistyössä Valviran, aluehallintovirastojen ja STM:n kanssa. Lisäksi yhteistyötä tehdään Potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskuksen kanssa.

Emilia Laukkanen

TtT
Projektikoordinaattori, Fimea

Päivi Ruokoniemi

LT, kliinisen farmakologian ja lääkehoidon erikoislääkäri
Ylilääkäri, lääketieteellinen päätoimittaja, Fimea

LISÄÄ AIHEESTA

[Lääkeinformaatioverkosto jatkaa turvallisen lääkehoidon edistämistä uudella rakenteella](#)

[Luotettava lääkeinformaatio on edellytys turvallisen lääkehoidon toteutumiselle](#)

[Lääke75+-tietokanta edistää iäkkäiden lääkitysturvallisuutta](#)